Stockholms läns landsting

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2016-08-17

LS 2015-1549

Landstingsstyrelsen

Invånarens direktåtkomst till journalinformation samt regelverk för invånarens direktåtkomst till journalinformation inom Stockholms läns landsting

Föredragande landstingsråd: Daniel Forslund

Ärendebeskrivning

I ärendet föreslås att landstingsfullmäktige beslutar om att invånare i Stockholms läns landsting ska beredas elektronisk direktåtkomst till sin journalinformation. Ärendet innehåller även förslag på ett landstingsgemensamt regelverk för ändamålet.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att Stockholms läns landsting ska erbjuda sina invånare direktåtkomst till sin egen journalinformation via en nationell e-tjänst med successivt införande från och med år 2016

att anta förslag till regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att i samverkan med landstingets utförare av hälso- och sjukvård verkställa beslutet om att erbjuda direktåtkomst till journalinformation via en nationell e-tjänst samt implementera regelverket genom att besluta om nödvändiga ändringar och kompletteringar i befintliga avtal med landstingets utförare av hälso- och sjukvård

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att förvalta och följa upp regelverket i enlighet med vad som framgår av landstingsdirektörens tjänsteutlåtande och vid behov besluta om ändringar av eller tillägg till regelverket

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att efter samråd med berörda utförare av hälso- och sjukvård besluta om vilka informationsmängder som

obligatoriskt ska tillgängliggöras genom elektronisk direktåtkomst för patienten.

Landstingsrådsberedningens motivering

Införandet av direktåtkomst till journalinformation genom den nationella tjänsten "Journalen" är större än införandet av en ny e-tjänst. Det är en viktig reform för stärkt patientmakt och är starten på en ny typ av kommunikation mellan vården och patienten. Öppenhet och transparens är ledorden i införandet och är grundläggande i en modern sjukvård. Digitaliseringen ger nu de verktyg som tidigare saknats för att patientens tillgång till den egna journalen ska vara snabb, smidig och säker.

Alla patienter i Stockholms län kommer att få elektronisk tillgång till sin egen journal genom en säker inloggning på 1177.se med höga krav på integritetsskydd och informationssäkerhet. Under 2017 ska tjänsten vara utbyggd till i princip hela vården och under hösten 2016 påbörjas införandet och reguljär drift. Erfarenheter från hur andra landsting och regioner har infört och använt tjänsten ligger till grund för regelverk och införandeprocess i SLL.

Det har hittills varit alltför krångligt för patienten att utnyttja sin lagstadgade rätt att ta del av journalen eftersom det har krävts en begäran av papperskopior från varje enskild vårdgivare. I och med införandet av journal via nätet stärks patientens insyn och delaktighet avsevärt. Journalen blir inte längre enbart ett arbetsverktyg för vårdpersonalen, utan en samverkansplattform mellan patienten och vården. Tjänsten är frivillig att använda för patienten, som också kan välja att försegla sin journal.

Erfarenheter från andra vårdgivare visar att tillgången till den egna journalen är mycket uppskattad av patienterna och ett viktigt verktyg för ökad insyn och delaktighet. Påläsa och välinformerade patienter ger bättre samarbeten med vårdprofessionen kring innehållet i en behandling och till ökad följsamhet. Förtroendet mellan patient och läkare ökar, liksom kvaliteten i journalerna när både vårdpersonal och patienter gemensamt kan kvalitetssäkra informationen. Det minskar även antalet telefonsamtal till vården om exempelvis provsvar och remisstatus.

Anslutning till tjänsten ska vara obligatorisk för samtliga vårdgivare som verkar i länet med finansiering av landstinget, och graden av direktåtkomst ska som grundprincip vara samma hos alla vårdgivare så att patienten kan lita på att vårdgivare tillgängliggör information på ett enhetligt sätt, om inte särskilda skäl föreligger. Nationella regelverk för samtliga landsting och regioner är starkt önskvärda, och landstinget kommer aktivt att verka för detta i syfte att förenkla och förtydliga tjänsten för patienter som söker vård i olika landsting.

Journal via nätet är mer än enbart journalanteckningar. Av de totalt 18 informationsmängder, kategorier av journalinformation, som den nationella e-tjänsten kan visa, är landstingets mål att samtliga ska bli tillgängliga för patienten. Exempel på informationsmängder förutom journalanteckningar är tidigare vårdkontakter, vaccinationer, remisstatus, läkemedel och varningsinformation. Åtkomstloggen, som visar vilken vårdpersonal som öppnat och läst journalen, kommer att införas så snart det är tekniskt möjligt. Den är en viktig tjänst för förtroendeskapande transparens gentemot patienten och ökar tilltron till att sammanhållen journalföring inte missbrukas.

Det finns även en tydlig ambition att historisk information från de senaste årens vårdbesök ska bli tillgänglig under 2017. I ett första steg blir journalinformation omedelbart tillgänglig för den enskilde när den har signerats/vidimerats av vårdgivaren. Om informationen inte signerats inom 14 dagar publiceras informationen automatiskt för patienten. Senast till halvårsskiftet 2017 ska även osignerad journalinformation omedelbart vara tillgänglig för de patienter som så önskar.

Beslutsunderlag

Arbetsutskottets protokollsutdrag den 24 maj 2016
Innovationsberedningens protokollsutdrag den 18 maj 2016
Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 4 maj 2016
Regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation inom Stockholms läns landsting.
Förklaringar till nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation, Inera

Torbjörn Rosdahl

Daniel Forslund

Carl Rydingstam

§ 66
Invånarens direktåtkomst till journalinformation samt regelverk för invånarens direktåtkomst till journalinformation inom Stockholms läns landsting

LS 2015-1549

Ärendebeskrivning

I ärendet föreslås att landstingsfullmäktige beslutar om att invånare i Stockholms läns landsting ska beredas elektronisk direktåtkomst till sin journalinformation. Ärendet innehåller även förslag på ett landstingsgemensamt regelverk för ändamålet.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 4 maj 2016
Regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation inom Stockholms läns landsting.
Förklaringar till nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation, Inera
Innovationsberedningens protokollsutdrag 18 maj 2016 med (S)-ledamöternas protokollsanteckning

Arbetsutskottets beslut

Arbetsutskottet beslutar att föreslå landstingsstyrelsen
föreslå landstingsfullmäktige besluta

att Stockholms läns landsting skall erbjuda sina invånare direktåtkomst till sin egen journalinformation via en nationell e-tjänst med successivt införande från och med år 2016

att anta förslag till regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att i samverkan med landstingets utförare av hälso- och sjukvård verkställa beslutet om att erbjuda direktåtkomst till journalinformation via en nationell e-tjänst samt implementera regelverket genom att besluta om nödvändiga ändringar och kompletteringar i befintliga avtal med landstingets utförare av hälso- och sjukvård

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att förvalta och följa upp regelverket i enlighet med vad som framgår av landstingsdirektörens tjänsteutlåtande och vid behov besluta om ändringar av eller tillägg till regelverket

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att efter samråd med berörda utförare av hälso- och sjukvård besluta om vilka informationsmängder som obligatoriskt ska tillgängliggöras genom elektronisk direktåtkomst för patienten.

Särskilt uttalande
Susanne Nordling (MP) lämnar ett särskilt uttalande till protokollet, bilaga.

Beslutsexpediering:
Landstingsstyrelsen
Akt

Stockholms läns landsting

SÄRSKILT UTTALANDE

LANDSTINGSSTYRELSENS ARBETSUTSKOTT

2016-05-24

Miljöpartiet de gröna

LS 2015-1549 Ärende 8

Invånarens direktåtkomst till journalinformation samt regelverk för detta

Det är lika viktigt som glädjande att även Stockholms läns landsting nu ansluter sig till Egen journal på nätet, som i vissa delar av landet har funnits sedan 2008. Att ge i princip varje enskild patient och medborgare tillgång till sin egen journal är ett mycket viktigt steg både för att stärka patientens/medborgarens autonomi rörande egen sjukinformation, och i strävan mot en jämlik vård. Samtidigt medför detta stora utmaningar, t ex rörande människor som inte kan eller vill utnyttja denna typ av eHälsotjänst. Risk för ojämlik vård av det slaget måste minimeras så långt det är möjligt.

När det gäller införandet av Individens direktåtkomst till journalinformation så beskrivs både i Ineras regelverk och i tjänsteutlåtandet ett flertal knäckfrågor. Miljöpartiets inställning är att, med professionernas men också patientorganisationernas vägledning, bör denna viktiga eTjänst införas skyndsamt och på ett sätt som visar tilltro till patientens förmåga att själv ta del av sin egen journalinformation. Å andra sidan är det helt avgörande att införandet präglas av största möjliga patientsäkerhet och integritetsskydd.

I sammanhanget vill vi lyfta fram vikten av att i det fortsatta arbetet med journalinformation, regionalt såväl som nationellt, så bör även former för strukturerad vårddata utformas, i syfte att tydliggöra och tillgängliggöra medicinskt viktig information, samt öka förutsättningar för harmonisering på området. Allt för patientens bästa.

§ 24
Invånarens direktåtkomst till journalinformation samt regelverk för invånarens direktåtkomst till journalinformation inom Stockholms läns landsting
LS 2015-1549

Kim Nordlander och Sten Jacobsson informerar i ärendet.

Ärendebeskrivning

I ärendet föreslås att landstingsfullmäktige beslutar om att invånare i Stockholms läns landsting ska beredas elektronisk direktåtkomst till sin journalinformation. Ärendet innehåller även förslag på ett landstingsgemensamt regelverk för ändamålet.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 4 maj 2016
Regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation inom Stockholms läns landsting.
Förklaringar till nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation, Inera.

Förslag och yrkande

Ordförandes förslag om bifall till landstingsdirektörens förslag.

Innovationsberedningens beslut

Innovationsberedningen föreslår arbetsutskottet föreslå landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att Stockholms läns landsting skall erbjuda sina invånare direktåtkomst till sin egen journalinformation via en nationell e-tjänst med successivt införande från och med år 2016

att anta förslag till regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att i samverkan med landstingets utförare av hälso- och sjukvård verkställa beslutet om att erbjuda direktåtkomst till journalinformation via en nationell e-tjänst samt implementera regelverket genom att besluta om nödvändiga ändringar och kompletteringar i befintliga avtal med landstingets utförare av hälso- och sjukvård

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att förvalta och följa upp regelverket i enlighet med vad som framgår av landstingsdirektörens tjänsteutlåtande och vid behov besluta om ändringar av eller tillägg till regelverket

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att efter samråd med berörda utförare av hälso- och sjukvård besluta om vilka informationsmängder som obligatoriskt ska tillgängliggöras genom elektronisk direktåtkomst för patienten

Protokollsanteckning
S-ledamöterna låter anteckna till protokollet att det i den vidare behandlingen av ärendet tydliggörs behovet av ett invånarperspektiv i införandet. Socialdemokraterna anser att det saknas ett perspektiv om hur informationen och tillgängliggörandet ska ske gentemot invånarna.

Beslutsexpediering:
Arbetsutskottet
Akt

Landstingsstyrelsens förvaltning
Direktören Strategisk IT i SLL

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-05-04

LS 2015-1549

Handläggare:
Mats Nomberg

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -05- 10
Dnr LS 2015-1549
Rokl VII

Landstingsstyrelsens
innovationsberedning

Invånarens direktåtkomst till journalinformation samt regelverk för invånarens direktåtkomst till journalinformation inom Stockholms läns landsting

Ärendebeskrivning

I ärendet föreslås att landstingsfullmäktige beslutar om att invånare i Stockholms läns landsting ska beredas elektronisk direktåtkomst till sin journalinformation. Ärendet innehåller även förslag på ett landstingsgemensamt regelverk för ändamålet.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 4 maj 2016
Regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation inom Stockholms läns landsting.
Förklaringar till nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation, Inera

Förslag till beslut

Innovationsberedningen föreslår arbetsutskottet föreslå landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att Stockholms läns landsting skall erbjuda sina invånare direktåtkomst till sin egen journalinformation via en nationell e-tjänst med successivt införande från och med år 2016

att anta förslag till regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att i samverkan med landstingets utförare av hälso- och sjukvård verkställa beslutet om att erbjuda direktåtkomst till journalinformation via en nationell e-tjänst samt implementera regelverket genom att besluta om nödvändiga ändringar och kompletteringar i befintliga avtal med landstingets utförare av hälso- och sjukvård

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att förvalta och följa upp regelverket i enlighet med vad som framgår av landstingsdirektörens tjänsteutlåtande och vid behov besluta om ändringar av eller tillägg till regelverket

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att efter samråd med berörda utförare av hälso- och sjukvård besluta om vilka informationsmängder som obligatoriskt ska tillgängliggöras genom elektronisk direktåtkomst för patienten

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Invånarens/patientens delaktighet i sin egen vård är en övergripande målsättning för Stockholms läns landsting. En del i detta är patientens möjlighet att ta del av sin journalinformation. Inom ramen för gällande lagstiftning och tekniska förutsättningar är målet att ge patienten elektronisk direktåtkomst till sin egen journalinformation och att det är patienten som styr åtkomsten. Det innebär en målsättning att samtliga vårdgivare inom Stockholms läns landsting ska tillgängliggöra journalinformation i så stor omfattning som möjligt så fort den finns tillgänglig och att invånaren/ patienten själv avgör om och när man vill ha elektronisk åtkomst till sin journal.

Patientdatalagen kräver att regler för enskilds direktåtkomst till journalinformation finns om vårdgivaren ska erbjuda patienter och invånare tillgång till sin journalinformation via internet. Ärendet gäller förslag på sådant regelverk inom SLL för de fall vårdgivare inom landstinget beslutar om enskilds direktåtkomst av journalinformation via e-tjänster för ändamålet. Förslaget utgår från Inera AB:s *Förklaringar till Nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation*, dock med vissa anpassningar gjorda. Ärendet innehåller även ett förslag på beslutsmandat gällande vilka informationsmängder som ska vara obligatoriska för vårdgivarna att tillhandahålla samt förslag på verkställighet gällande elektronisk direktåtkomst till journalinformation via en nationell e-tjänst.

Bakgrund
Att tillgängliggöra journalinformation till invånare via olika e-hälsotjänster är ett prioriterat mål i landstingens och regionernas handlingsplan för gemensam e-hälsa under perioden 2013-2018. Där står bland annat att alla invånare i Sverige ska ha möjlighet att nå sin journalinformation för all vård och omsorg via "Mina eHälsotjänster" år 2017. Syftet är att skapa möjligheter till ökad delaktighet i sin egen vård och göra den mer transparent och begriplig. Genom direktåtkomst kan vårdgivaren få bättre kommunikation och dialog med sina patienter och därmed öka vårdkvaliteten i mötet mellan patient och vårdgivare.

Samtliga landsting och regioner planerar och förbereder anslutningar till den nationella tjänsten "Journalen" som gör det möjligt att tillhandahålla journalinformation via nätet på ett säkert sätt med funktioner som stödjer relevant åtkomstkontroll av journalinformation. En tredjedel av landstingen och regionerna erbjuder redan "Journalen" till sina invånare, vilket innebär att anslutna vårdgivare har gjort delar av sina elektroniska patientjournaler tillgängliga för invånarna. Tjänsten förvaltas av Inera AB, landstingens och regionernas gemensamma bolag som har till uppgift att realisera landstingens och regionernas handlingsplan för gemensam e-hälsa.

Överväganden

Regelverkets utgångspunkter
Patientdatalagen och tillhörande myndighetsföreskrifter (SOSFS 2008:14) uppställer krav i samband med att vårdgivare erbjuder patienter och invånare direktåtkomst till sin journal. Nedan anges dessa krav och en vägledning om hur dessa krav kan mötas inom Stockholms läns landsting:

- I 2 kap. 13 § SOSFS 2008:14 anges att vårdgivaren ska ansvara för att det i ledningssystemet finns rutiner som säkerställer att en enskilds direktåtkomst till sina patientuppgifter och till dokumentation om åtkomst endast tillåts efter det att den enskilde har identifierats genom stark autentisering. En vårdgivare får i enlighet med patientdatalagen besluta om att ge en patient direktåtkomst till delar av eller hela sin patientjournal genom kommunikation över internet. Det ställs i detta fall höga krav på säkerheten. Vårdgivaren måste kunna identifiera patienten på ett säkert sätt och även ha ett skydd mot att obehöriga tar del av informationen när den förs över. För patientens åtkomst till journalinformation via nätet krävs att patienten identifierar sig via e-legitimation i 1177 e-tjänster Vårdguiden.

- Enligt 2 kap. 14 § SOSFS 2008:14 ansvarar vårdgivare som medger en enskild direktåtkomst till sina patientuppgifter för att det finns ett system för bedömning av de uppgifter som kräver ett särskilt skydd i förhållande till den enskilde och som inte ska kunna lämnas ut genom direktåtkomst. Det föreslagna regelverket är avsett att utgöra grunden för ett sådant system.

- I 2 kap. 15 § SOSFS 2008:14 anges att vårdgivaren har skyldighet att ge den enskilde upplysningar om vart man ska vända sig för att få hjälp att förstå journalinformation och information om i vilken mån journalinformationen är begränsad. Sådan information förutsätts kunna ges inom ramen för respektive e-tjänst innebärande direktåtkomst. Inom Stockholms läns landsting kan enskilda dessutom få information och vägledning via 1177 Vårdguiden (1177.se) eller 1177 sjukvårdsrådgivning via telefon.

Eftersom detta är en ny hanteringsform av journalinformation är det dessutom nödvändigt att förutsättningar skapas för enhetlig direktåtkomst för patienter över vårdgivargränser, men även över landstingsgränser, framförallt beträffande vilka som får ha direktåtkomst till journalinformation samt vad som får visas vid direktåtkomst. I ärendet föreslås därför ett gemensamt regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation inom Stockholms läns landsting.

Föreliggande förslag på regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation inom Stockholms läns landsting utgår från Inera AB:s *Förklaringar till Nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation* för enskilds direktåtkomst till journalinformation. Skälet till detta är ambitionen att, så långt det är möjligt, harmonisera med även andra landstings regelverk. I syfte att stödja harmoniseringen mellan landstingen arbetar Inera AB med att ta fram ett *nationellt gemensamt* regelverk. När detta regelverk är klart avser landstinget att anta detta regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation.

Föreliggande förslag på regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation innebär inga undantag från de krav som ställs på vårdgivare enligt författning avseende bland annat bedömning av vilka uppgifter som kan och bör lämnas ut genom direktåtkomst (se exempelvis SOSFS 2008:14, 2 kap. 13-15 §§).

Vårdgivare inom Stockholms läns landsting ska dessutom även i övrigt följa landstingets övergripande policy och tillhörande riktlinjer för informationssäkerhet.

Bedömningar kopplat till regelverkets innehåll
Nedan beskrivs ett antal regler och frågeställningar som varit föremål för överväganden och som kan bli aktuella att behandlas på nytt i kommande revideringar av regelverket.

- Bedömningar gällande försegling av journal:
  [Den enskilde ska kunna försegla sin journal och ska därefter inte ha direktåtkomst till sin journalinformation]
  Denna regel ingår i det föreslagna regelverket som ska beslutas om i detta ärende, men det kommer kräva en organisation för försegling/ brytande av försegling och instruktioner för hanteringen.
- Bedömningar gällande direktåtkomst signerad respektive osignerad journalinformation:
  [Journalinformation ska vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst endast om den är signerad/vidimerad]
  Landstinget ser detta som ett första steg, men att målbilden är att i ett nästa steg och senast vid halvårsskiftet år 2017 även visa osignerad journalinformation omedelbart.
- *Bedömningar gällande ombud*
  [Vuxna personer ska tillsvidare inte kunna utse andra vuxna personer till ombud och ge dem direktåtkomst till journalinformation]
  Landstinget avvaktar med införande av denna regel i Inera AB:s rekommenderade regelverk i väntan på utfallet av den rättsliga prövning av ombudsfunktionen som pågår.
- Bedömningar gällande åtkomstlogg
  [Den enskilde kommer initialt inte ha möjlighet att kontrollera åtkomstlogg och därigenom få information om vilken vårdpersonal och eventuella ombud som har öppnat journalen]
  Det finns icke löst problematik som måste hanteras innan tjänsten kan införas i Stockholms läns landsting. Målet är att senast vid halvårsskiftet år 2017 tillgängliggöra åtkomstloggtjänsten för invånaren. Den invånare som vill begära ut åtkomstloggen kan göra detta enligt de rutiner som redan idag finns och som tillämpas inom vården.

Regelverkets omfattning och beredning
Avsikten är att direktåtkomst till journalinformation för enskilda ska erbjudas av såväl landstingets egna förvaltningar och bolag som samtliga övriga vårdgivare som bedriver verksamhet på uppdrag av landstinget. De föreslagna besluten om att erbjuda enskilda direktåtkomst respektive att fastställa regelverket innebär inte i sig någon skyldighet för vårdgivare att fatta beslut om enskilds direktåtkomst till journalinformation. Sådan skyldighet för vårdgivarna ska därför i takt med det stegvisa införandet av

regelverket och den nationella e-tjänsten vid lämplig tidpunkt införas i hälso- och sjukvårdsnämndens avtal med vårdgivarna i fråga.

Förslaget har beretts i samråd med landstingets chefläkare, en arbetsgrupp med verksamhetsrepresentanter både från egendrivna och privata utförare av hälso- och sjukvård inom Stockholms läns landsting samt BESP (Beställarens Samverkan med Personalorganisationerna).

Förvaltning och införande

Mot bakgrund av att det är hälso- och sjukvårdsnämnden som har det övergripande ansvaret för landstingets hälso- och sjukvårdsutbud och tecknar avtal med samtliga utförare av hälso- och sjukvård, föreslås hälso- och sjukvårdnämnden att få i uppdrag att förvalta och följa upp regelverket i enlighet med vad som framgår av detta tjänsteutlåtande och vid behov fatta besluta om ändringar av eller tillägg till regelverket. Beslut om ändringar eller tillägg till regelverket bör ske i samråd med Region Gotland i egenskap av sjukvårdshuvudman. Ett exempel på förändring kan vara tillägg om att även omedelbart visa osignerad information och ett annat exempel kan vara anpassning av regelverket till ett nationellt gemensamt regelverk när det finns framtaget.

Hälso- och sjukvårdsnämnden föreslås också få i uppdrag att verkställa beslutet att erbjuda enskilda direktåtkomst till journalinformation via en nationell e-tjänst, implementera regelverket samt besluta om nödvändiga ändringar och kompletteringar i befintliga avtal med utförarna. Införandet bör ske i samverkan med berörda utförare.

För att skapa en trygg, strukturerad och säker införandeprocess för invånare/patienter och för vården behöver tekniken säkerställas med tester och utvärderingar. Dessutom behöver kommunikationen ske på ett enkelt och tydligt sätt så att både invånare och medarbetare i vården förstår vad det innebär att enskild får direktåtkomst till journalinformation. Vårdgivarna behöver även få tid att anpassa och kvalitetssäkra sina interna processer till både regelverket och till den nationella e-tjänsten.

I hälso- och sjukvårdsnämndens uppdrag ligger också att säkerställa att erforderliga personuppgiftsbiträdesavtal jämte fullmakter tecknas mellan å ena sidan de personuppgiftsansvariga vårdgivarna och å andra sidan landstinget, Inera AB och andra tjänsteleverantörer i egenskap av personuppgiftsbiträden.

Införandet föreslås ske stegvist med början år 2016 och med målsättningen att flertalet av utförarna av hälso- och sjukvård inom landstinget är anslutna under år 2017. Skälen till förslaget om stegvist införandet är flera,

bland annat behovet av kvalitetssäkring av de informationsmängder som ska visas, behovet av tekniska anpassningar som dessutom kräver särskild finansiering, faktum att avtal måste säkerställas i flera led liksom vårdgivarnas behov av att kvalitetssäkra sina interna processer.

Informationsmängder

Hälso- och sjukvårdsnämnden föreslås att efter samråd med berörda utförare av hälso- och sjukvård ges mandat att besluta om vilka informationsmängder som obligatoriskt ska tillgängliggöras genom direktåtkomst för patienten. Exempel på informationsmängder är anteckningar, vårdkontakter, diagnoser, vaccinationer, remisstatus, läkemedel och varningsinformation. Totalt finns arton olika informationsmängder, det vill säga olika kategorier av journalinformation möjliga att visa via den nationella e-tjänsten.

Hälso- och sjukvårdsnämnden ges därmed även mandat och uppdrag att utforma principer för vilka informationsmängder som ska vara obligatoriska. Principerna ska utgå från ingångsvärden som exempelvis vilka informationsmängder som skapar största möjliga nytta för invånare/patienter och underlättar vårdprocessen, riskbedömningar, kostnader för anslutningar av informationsmängderna till den nationella tjänsten och säkerställande av informationsmängdens kvalitet och skyddsbehov.

Målbilden är att samtliga informationsmängder på sikt ska vara tillgängliga att visas för invånaren.

En utgångspunkt är att historisk data ska visas. Men för att säkerställa kvaliteten i informationsmängderna bakåt i tiden krävs att riskbedömning och teknisk utredning genomförs så att anslutning av historisk data sker på ett informationssäkert och korrekt sätt. Målsättningen är att senast vid årsskiftet 2017/2018 kunna tillgängliggöra historisk data för invånaren.

Det ska finnas möjlighet för invånaren att föra över och spara journalinformation från den nationella e-tjänsten till "Hälsa för mig", det vill säga det personliga hälsokontot som e-hälsomyndigheten utvecklar och inom kort kommer att lansera. Tidpunkten för när "Hälsa för mig" är redo för ett breddinförande är i dagsläget oklart. Under hösten år 2016 kommer det att genomföras avgränsade piloter med enstaka informationsmängder i två landsting. Stockholms läns landsting är positivt till deltagande i pilotfasen.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Det finns budgetmedel avsatta inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen för kostnader att ansluta vårdgivare och journalsystem till den nationella tjänstens infrastruktur och tjänsten Journalen under år 2016. Det innebär att det finns ett visst utrymme för att starta införandet under år 2016. För år 2017 och framåt behöver en långsiktig finansieringsmodell etableras. Denna förutsätts rymmas inom givna budgetramar.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Susanne Bayard
Tf Direktör Strategisk IT i SLL

Stockholms läns landsting

Diarienummer
LS 2015-1549

Stockholms läns landsting

Regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation

Dokumenttyp	Fastställd	Giltig till och med
Dokumentnummer	Fastställd av	Upprättad av
Informationssäkerhetsklass		

Innehållsförteckning

1. Bakgrund 3

2. Syfte 3

3. Vilka gäller reglerna för 4

4. Stockholms läns landstings regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation 4

1. Bakgrund

Detta regelverk innehåller regler för vårdgivare inom Stockholms läns landsting i de fall enskilda ska erbjudas direktåtkomst till sin journalinformation via tillhandahållna e-tjänster för ändamålet.

Regelverket utgår från Ineras rekommenderade nationella regelverk. Skälet till detta är ambitionen att så långt det är möjligt därmed harmoniera med andra landstings regelverk. Regelverket är anpassat till Stockholms läns landstings förutsättningar genom kompletteringar inom några områden. Samtidigt har vissa punkter i det rekommenderade regelverket uteslutits då de har visat sig vara icke tillämpliga inom landstinget.

För att vårdgivare inom Stockholms läns landsting ska kunna besluta om att ge invånare direktåtkomst till sin egen journalinformation via internet krävs att kraven i Patientdatalagen (2008:355) och Socialstyrelsens föreskrifter
(SOSFS 2008:14) uppfylls. Föreliggande regelverk innebär inga undantag från de krav som ställs på vårdgivare enligt bl.a. Socialstyrelsens föreskrifter om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården avseende bland annat bedömning av vilka uppgifter som kan och bör lämnas ut genom direktåtkomst (se exempelvis SOSFS 2008:14, 2 kap. §§ 13-15). Det krävs dessutom att landstingets övergripande policy och tillhörande riktlinjer för informationssäkerhet efterlevs.

2. Syfte

Detta regelverk utgår från syftet att den enskilde ska kunna beredas direktåtkomst till journalinformation som stödjer och ger förutsättningar att öka patienters kunskap om och delaktighet i sin hälso- och sjukvård till gagn för patienter men även vårdgivare. Invånaren/patienten avgör själv när och om man vill ha elektronisk åtkomst till sin journal och regelverket för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation anger inom vilka ramar detta ska ske.

Möjligheten till direktåtkomst utgör ett komplement som kan underlätta och förbättra vården före, under och efter interaktion och kontakter mellan patient och vårdgivare. Målsättningen är att journalinformationen ska vara förståelig, relevant och tillgänglig utan onödig tidsfördröjning.

3. Vilka gäller reglerna för

Dessa regler omfattar alla vårdgivare i Stockholms läns landsting som använder av landstinget tillhandahållna e-tjänster för direktåtkomst till journalinformation.

4. Stockholms läns landstings regelverk för enskilds direktåtkomst till sin egen journalinformation

1. Den enskilde ska identifieras genom stark autentisering.

2. Den enskilde ska få upplysningar om vart man ska vända sig för att få hjälp att förstå journalinformationen, samt i vilken mån journalinformationen är begränsad.

3. Vuxna personer från 18 år ska ha direktåtkomst till sin egen journalinformation.

4. Vårdnadshavare ska ha direktåtkomst till sina barns journalinformation fram till dess att barnen fyller 13 år.

5. Barn och ungdomar under 18 år ska inte ha direktåtkomst till sin egen journalinformation.

6. Den enskilde ska kunna försegla sin journal och ska därefter inte ha direktåtkomst till sin journalinformation.

7. Journalinformation ska vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst endast om den är signerad/vidimerad.

8. Journalinformation ska vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst omedelbart när den är signerad/vidimerad. Osignerad/ovidimerad journalinformation visas med 14 dagars fördröjning.

9. Journalinformation från vårdenheter där vårdgivaren bedömt att en manuell menprövning bör göras inför utlämning ska inte vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst. Detta ska endast tillämpas i undantagsfall och enligt riktlinjer som tydligt beskriver när och hur detta är tillämpbart.

inera

Förklaringar till
Nationellt regelverk för enskilds direktåtkomst till journalinformation

Bakgrund

Regelverket är utarbetat utifrån erfarenheter i Landstinget i Uppsala län, där nästan 50 000 användare haft tillgång till stora delar av sin journal under ett och ett halvt år.
Regelverket är nära kopplat till de e-tjänster för direkttillgång till journalinformation som landsting och regioner har utvecklat. Det innebär att regelverket delvis också fungerar som manual till e-tjänsterna. Regelverket kommer att vidareutvecklas och versionshanteras allteftersom funktionalitet i e-tjänster och journalsystem vidareutvecklas, nya forskningsresultat tillgängliggörs och lagstiftning förändras.

Förklaringar till regelverkets grundläggande regler

1. **Den enskilde ska identifieras genom säker inloggning**
   Detta krav kommer ifrån SOS 2008:14 kap 2 där det i 13 § står: "Vårdgivaren ska ansvara för att det i ledningssystemet finns rutiner som säkerställer att en enskilds direktåtkomst till sina patientuppgifter och till dokumentation om åtkomst endast tillåts efter det att den enskilde har identifierats genom stark autentisering". Datainspektionen har prövat den starka autentiseringen hos Mina vårdkontakter och funnit att den uppfyller de uppställda kraven.

2. **Den enskilde ska få upplysningar om vart man ska vända sig för att få hjälp att förstå journalinformationen, samt i vilken mån journalinformationen är begränsad**
   Detta krav kommer från SOS 2008:14 kapitel 2 där det står i 15 § "Om vårdgivaren endast medger den enskilde en begränsad direktåtkomst till sina patientuppgifter, ska vårdgivaren informera honom eller henne om detta. Vårdgivaren ska även informera den enskilde om vart han eller hon kan vända sig för att få hjälp med att förstå dokumentationen".

   Upplysningarna om vart man ska vända sig för att förstå dokumentationen bör vara så utformade att de i första hand hänvisar till pålitliga tjänster på Internet och i sista hand manuell betjäning av vårdgivaren.

3. **Vuxna personer från 18 år ska ha direktåtkomst till sin egen journalinformation**

inera

4. **Vårdnadshavare ska ha direktåtkomst till sina barns journalinformation till de fyller 13 år**
Det kan i undantagsfall finnas fall när sjukvårdshuvudmannen bedömer att vårdnadshavare inte ska ha tillgång till barnens journal. Det kan exempelvis vara när tvångsåtgärder övervägs. Någon form av jourorganisation bör finnas för att snabbt handlägga dessa ärenden.

5. **Vuxna personer ska kunna utse andra vuxna personer till ombud och ge dem direktåtkomst till journalinformation**
Det kan konstateras att frågan inte berörs i propositionen till Patientdatalagen, PDL. I avsaknad av reglering i PDL, lex specialis, får ledning sökas i Personuppgiftslagen, PUL, lex generalis, i Hälso- och sjukvårdslagen, HSL, samt Offentlighets- och sekretesslagen, OSL. I SOU 2006:82 Patientdatalag, sidan 208, för utredningen ett resonemang om vad som enligt utredningen bör gälla när en registrerad har lämnat ett samtycke till en behandling av känsliga personuppgifter.

I förarbetena till PUL anfördes bland annat. "*Enligt regeringens uppfattning finns det, när någon har lämnat ett uttryckligt samtycke till en viss personuppgiftsbehandling, inte något integritetsskyddsintresse som gör det befogat att förbjuda den behandling som den registrerade och den personuppgiftsansvarige är överens om*".

Mot bakgrund av det principiella resonemang som regeringen förde i förarbetena till PUL, föreslås avseende PDL den huvudregeln att även sådan personuppgiftsbehandling som går utöver vad PDL tillåter får utföras, om den enskilde registrerade uttryckligen samtycker till det.

Enligt PDL 2 kapitlet 3 § får behandling av personuppgifter, som inte är tillåtna enligt PDL, ändå ske om den enskilde lämnat ett uttryckligt samtycke till behandlingen, vilket pekar på att en behandling av personuppgifterna på så sätt att ett ombud bereder sig tillgång till patientens journal via direktåtkomst, är laglig.

Hur ser då lagstiftaren generellt på patientens möjlighet att disponera över sekretessen? En patientjournal tillhör respektive vårdgivare, det är inte patienten som äger journalen. Patienten disponerar däremot över sin egen sekretess på så sätt att patienten kan samtycka till att sekretessen efterges, det vill säga att uppgifterna kan lämnas ut utan hinder av sekretess. En patient kan till exempel ge en anhörig fullmakt att begära ut journalhandlingar med stöd av Tryckfrihetsförordningen. Denna "dispositionsrätt" för patienten rimmar också väl med det grundläggande kravet i HSL, att hälso- och sjukvården ska bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet.

Även om uttryckligt lagstöd för en så kallad ombudsfunktion i e-tjänster för direktåtkomst till journalinformation saknas i PDL är således funktionen inte olaglig. Som funktionen är utformad ger patienten ett uttryckligt samtycke till att efterge sekretess enligt definitionen av samtycke i PUL.

inera

6. **Barn upp till 17 år ska inte ha direktåtkomst till sin egen journalinformation**
   Undantag från denna regel kan i enskilda fall beviljas av verksamhetschef, och gäller då för den verksamhet som verksamhetschefen ansvarar för.

7. **Den enskilde ska kunna försegla sin journal och ska därefter inte ha direktåtkomst till sin journalinformation**
   Denna funktion är i första hand tänkt som ett stöd för den som exempelvis har anledning att misstänka att denne kan bli tvingad av någon i nära relation att läsa i journalen. Om så är fallet finns bara en upplysning om att ingen information finns att visa, det vill säga inte upplysning om att den är förseglad av den enskilde. Funktionen ska vara så utformad att den som loggar in och försöker komma åt sin journal inte ska få upplysningen att journalen är förseglad.

8. **Den enskilde ska ha möjlighet att kontrollera åtkomstlogg och därigenom få information om vilken vårdpersonal och eventuella ombud som har öppnat journalen**
   Primärt är denna funktion avsedd för att patienten skall kunna genomskåda obehöriga åtkomster vilka utförts av personer som har en koppling till patienten. För detta behöver patienten namn, datum och roll. Det behövs en angiven kontakt vilken patienten kan vända sig till med sina frågor om loggarna. Patienten behöver också information om att det kan finnas loggmärken som genereras vid tillfällen som inte är uppenbara. Det kan vara en förfrågan från en annan vårdgivare vid ett helt annat tillfälle än vårdepisoden, en uppföljning eller kvalitetskontroll av en grupp patienter. Likaså kan det vara rent patientadministrativa åtgärder som fakturering av vården, kontroll av resor i samband med vården, signering och avslut. Det är även nödvändigt att förklara att det inte är ovanligt att det oftast finns mer personal bakom kulisserna än vad patienter själv möter.

inera

Förklaringar till regelverkets valbara regler

9. **Den enskilde ska välja om journalinformation ska vara tillgänglig för direktåtkomst oavsett om den är signerad / vidimerad eller ej**

   eller

   Journalinformation ska vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst endast om den är signerad / vidimerad

   En av de vanligaste orsakerna till att patienter framför klagomål är att den senaste informationen inte kan läsas om vårdgivaren valt att bara visa information som är signerad eller vidimerad. När patienten får tillgång till även den information och blir upplyst om att så är fallet, upphör direkt irritationen. Erfarenheter visar att positiva effekter av att patienten får information tidigt överväger negativa effekter. En enklare undersökning med verksamhetschefer och medicinskt ledningsansvariga visade att 30 procent ansåg att nackdelarna övervägde för patienten, medan 70 procent ansåg att fördelarna övervägde.

10. **Den enskilde ska välja om journalinformation ska vara tillgänglig för direktåtkomst omedelbart eller med 14 dagars fördröjning**

    eller

    Journalinformation ska vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst med 14 dagars fördröjning

    En absolut majoritet av patienter som får möjligheten, väljer omedelbar tillgång till journalinformationen. Två veckor är för lång tid för den patient som vill vara delaktig i sin vård.

11. **Journalanteckningar som kategoriserats med sökordet Tidiga hypoteser ska inte vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst**
    Erfarenhet visar att det är cirka 0,01 promille av anteckningarna som har något noterat under detta sökord.

12. **Journalanteckningar som kategoriserats med sökordet Våldsutsatthet i nära relationer ska inte vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst**
    Avsikten är att omöjliggöra direktåtkomst för patienten och patientens ombud till både sökordet och anteckningarna därunder, så att patienten inte ska exponera informationen i den relation där våld och hot kan förekomma, samt att sjukvårdspersonal inte ska tveka att göra anteckningar om vårdsutsatthet.

inera

13. **Journalinformation från vårdenheter där sjukvårdshuvudmannen genom ett policybeslut bedömt att en manuell menprövning bör göras inför utlämning ska inte vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst**
Detta krav kommer ifrån SOS 2008:14 kapitel 2 där det **i** 14 § står: "Den vårdgivare som medger en enskild direktåtkomst till sina patientuppgifter ska även ansvara för att det finns ett system för bedömning av de uppgifter som kräver ett särskilt skydd i förhållande till den enskilde och som inte ska kunna lämnas ut genom direktåtkomst". Systemet bygger på att vårdgivaren gör en bedömning av vilka delar som kräver en manuell prövning för att utröna ifall det föreligger sekretess gentemot patienten själv.

14. **Journalinformation från yrkeskategorier där sjukvårdshuvudmannen genom ett policybeslut bedömt att en manuell menprövning bör göras inför utlämning ska inte vara tillgänglig för den enskildes direktåtkomst**
Detta krav kommer ifrån SOS 2008:14 kap 2 där det **i** 14 § står: "Den vårdgivare som medger en enskild direktåtkomst till sina patientuppgifter ska även ansvara för att det finns ett system för bedömning av de uppgifter som kräver ett särskilt skydd i förhållande till den enskilde och som inte ska kunna lämnas ut genom direktåtkomst". Systemet bygger på att vårdgivaren gör en bedömning av vilka delar som kräver en manuell prövning för att utröna ifall det föreligger sekretess gentemot patienten själv.

15. **Den enskilde ska ha direkttillgång till all journalinformation som är elektroniskt tillgänglig**
Det måste anses vara klart för alla sjukvårdsanställda vilka regler som gällde för journalföring i och med att Patientdatalagen kom 1:a juli 2008 när lagen medgav den enskildes möjlighet till direktåtkomst. Långt innan dess hade patienten dessutom möjlighet att begära utlämnande av den egna journalen utan andra begränsningar än de som sekretesslagen medgav. Under den tid som tjänsten storskaligt har varit igång för ca 50 000 patienter har det visat sig att ytterst få patienter reagerar negativt på äldre journaler.

Tillämpas inte

16. **Den enskilde ska kunna ange en avvikande mening som sparas i anslutning till journalanteckningen**
Tillämpningen av denna regel behöver utredas vidare, varför den lyfts ut ur regelverket